

9. Programų dokumentacijos platinimo sąlygos

Aptarėme, kodėl meno kūrinų platinimo sąlygos netiko kompiuteriui skirtam kūriniai – programai. Programos aprašui ar vadovėliui nėra pritaikytos nei meno kūrinų, nei kompiuterių programų platinimo sąlygos.

9.1. Dokumentacijos licencijų poreikis

Populiarėjant laisvųjų programų judėjimui vis daugiau asmenų ir įmonių išitraukia į atvirosios programinės įrangos tobulinimą. Daugelis vartotojui skirtų programų buvo ne prastesnės už jų nuosavybinius analogus. Tačiau tuo metu (XX a. pabaigoje) daugumoje knygų buvo rašoma, kaip naudotis nuosavybinėmis programomis.

Laisvųjų programų kūrėjai irgi bandė aprašinėti savo programas. Tačiau ne kiekvienas geras programuotojas sugeba parašyti gerą knygą. Profesionalių autorių knygos buvo platinamos nuosavybinėmis licencijomis, o paplitusios laisvosios licencijos buvo pritaikytos programinei įrangai.

FSF sukūrė *GNU FDL* atsižvelgę į autorių ir leidėjų poreikius. Ši licencija buvo skirta programų aprašams, tačiau ji yra universali ir su ja platinama vis daugiau tekstų. Pavyzdžiui, tai yra pagrindinė laisvosios enciklopedijos Vikipedijos licencija.

9.2. *GNU FDL* keliami reikalavimai

GNU FDL, panašiai kaip ir *GNU GPL*, yra sukurta siekiant suteikti vartotojui daugiau galimybių bei sutaupyti leidėjų resursus leidžiant naudotis vieniems kitų darbais. Tačiau *GNU FDL* taiko kai kuriuos specifinius apribojimus.

Perleidžiant draudžiama panaikinti tam tikrus teksto fragmentus. Nors yra griežtai reglamentuojama, kokie elementai gali būti paskelbiami nekintamais (angl. *invariant*), kai kurie ekspertai įžiūri grėsmę, kad piktnaudžiaudamas nekintamais elementais autorius gali per daug apriboti jo kūrinio naudojimą.

Yra privaloma paskelbti kūrinio istoriją. Istorijoje būtina nurodyti, kokių autorių koks kūrinys yra panaudotas. Jei originale yra pateiktas istorijos skyrius, tada, kai jis dar kartą leidžiamas, būtina nurodyti visą originalo istoriją pabaigoje pridedant informaciją apie naują leidimą.

Yra draudžiama klaidinti skaitytoją dėl autorystės. *GNU FDL* griežtai saugo neturtines autorių teises. Negalima nurodyti informacijos apie autorių taip, kad skaitytojui susidarytų klaidingas įspūdis apie tai, kas yra teksto autorius. Negalima nei priiimti svetimo darbo autorystės, nei savo darbui nurodyti kitą autorių.

Sudėtingai reglamentuojamas ir leidinio pavadinimo nurodymas. Būtina teisingai nurodyti leidėją. Asmuo, padaręs daugiau kaip 100 kopijų, pagal licencijos reikalavimus turi pateikti papildomą informaciją.

Naudojant *GNU GPL* licenciją reikia skelbti programos pradinį tekstą, o naudojant *GNU FDL* reikia viešai platinti leidinio failus tokiu formatu, kad kiti autoriai galėtų jais patogiai pasinaudoti.

9.3. Licencijos vertimai

GNU licencijų tekstai yra *Free Software Foundation (FSF)* teisininkų parengti angų kalba. *FSF* pateikia nuorodas į neoficialius vertimų tekstus²³.

FSF nuomone, tvirtinti vertimą yra brangu ir sudėtinga, nes versti turėtų dvikalbiai teisininkai, išmanantys ne tik skirtingų kalbų, bet ir skirtingų valstybių teisinę specifiką. Jei tokiaime vertime vis tik pasitaikytų netikslumų, kurie būtų panaudoti teisme, tai turėtų sunkiai pataisomą žalą judėjimui.

9.4. Šios mokomosios knygos platinimo sąlygos

Ši knyga, jos tekstas, iliustracijos ir viršelis platinamas naudojant *GNU Free Documentation License (GNU FDL)* licenciją. Tai reiškia, kad bet kas gali legaliai daryti jos kopijas ir netgi iš naujo išleisti ją laikydamiesi *GNU FDL* reikalavimų. Siekiant, kad būtų

²³ <http://www.gnu.org/licenses/translations.html>

lengviau tai atlikti, kai naudojama *GNU FDL* licencija, reikia, jog leidinys būtų pateiktas redaguoti patogiu formatu. Knyga sukurta *OpenOffice.org* programa *OpenDocument*²⁴ formatu. Failai pateikti serveriuose:

- http://aki.vgtu.lt/Laisvieji_informaciniai_sprendimai/
- http://studento.vikis.lt/Laisvieji_informaciniai_sprendimai/

Kaip reikalaujama licencijoje, *GNU FDL* tekstas yra atspausdintas šios knygos gale.

9.5. Vadovėlių licencijų pasirinkimas

Jei keli autoriai rašo mokomasias knygas, tinkamas tam pačiam dalykui, dalis jų darbo dubliuojasi. Būtų racionaliau, jei antrasis autorius galėtų legaliai be apribojimų naudotis pirmojo autoriaus tekstu ir kita medžiaga. Tada antrasis autorius, užuot kar-tojęs pirmojo autoriaus darbą, galėtų daugiau dėmesio skirti pirmojo autoriaus darbui tobulinti. Iš to turėtų naudotis ir pirmasis autorius, nes jis galėtų dėstydamas naudotis ir antrojo autoriaus darbo rezultatais.

Pavyzdys – ši mokomoji knyga. Laisvųjų atvirojo kodo programų specifi-ka tik pradedama dėstyti Lietuvos aukštosiose mokyklose. Nėra nusistovėjusių tokių dalykų dėstytojų ir kitose šalyse. Šioje mokomojoje knygoje bandyta pateikti kuo įvairesnių temų, kad dėstant skirtingus kursus būtų galima pasirinkti tinkamus skyrius. Jei kitų universitetų dėstytojai rastų šioje knygoje naudo-tingų skyrių, licencija leidžia nemokamai panaudoti juos savo kny-gose. Tereikia laikytis kitų licencijos reikalavimų. Vienas iš jų – kad naujoji knyga irgi būtų platinama naudojant tokią licenciją.

Jei leidiniai, parengti už biudžeto (mokesčių mokėtojų) pini-gus būtų leidžiami naudojant tokias licencijas, tai užtikrintų, kad jie kuo lengviau pasiektų kuo daugiau skaitytojų (mokesčių mokė-tojų).

²⁴ <http://lt.wikipedia.org/wiki/OpenDocument>

9.6. Literatūra

1. *GNU Free Documentation License*.
Boston: Free Software Foundation, 2008.
<http://www.gnu.org/licenses/fdl.html>
2. *Unofficial Translations*.
Boston: Free Software Foundation, 2008.
<http://www.gnu.org/licenses/translations.html>

9.7. Klausimai ir uždaviniai

1. Ar *GNU FDL* leidžia kitai leidyklai išleisti ir pardavinėti knygą?
2. Ar kitas autorius gali redaguoti ir spausdinti svetimos knygos tekstą?
3. Ar kitas autorius gali papildyti svetimą knygą naujais skyriais?
4. Ar kita leidykla gali išmesti bet kurią iš naujo leidžiamos knygos skyrių?
5. Raskite internete knygų, platinamų *GNU FDL* sąlygomis.